

Csűrulya Csongor több mint egy évtizedet lehúzott már az udvarhelyi színháznál. Színész, rendező, művészeti vezető. Tőle függ, hogy milyen előadásokat láthatunk. Beszélgetésünk alatt úgy volt őszinte, hogy lehetőleg ne bántson meg senkit. Az emberségben hisz, az antiesztétikában, az érthetetlen kísérletezésben nem. Ja, az attitűd sem mellékes. A lehetőségekhez mérten a legjobbat – talán ez az ars poeticája.

Nem Udvarhelyen, hanem egy hasonló kisvárosban születél, csak egy megyével odébb. Mikor volt az a pont, amikor először udvarhelyinek érezted magad?

Kézdivásárhelyi vagyok, ami egy még kisebb város. A hasonlóság kimerül a kis jelzőben, még kisebb település, tehát másabbak a célok, a léptékek, az emberek gondolkodásmódja különböző. **De Székelyföldön van, s én a Székelyföldön belül otthon vagyok mindenütt**, hamar megtalálom a közös hangot, megtalálom azokat az embereket, akikkel szót tudok érteni. Így Udvarhelyen is hamar otthon éreztem magam. Már régebben éltem itt négy évet, most ez a nyolcadik, összesen tizenvalahány évet töltöttem Udvarhelyen.

Ismerem a fajtámat, ami a székely

, úgyhogy nem tudnak nagyon meglepni. A munkámból adódóan sokan ismernek, ezért **ha valaki komolyabban rám néz, én mosolygok és köszönök**

Színészként és rendezőként sokféle szerepben kipróbálhattad magad. Mi lennél, ha nem színész-rendező?

Erdésznek készültem, csak Kézdivásárhelyen épp akkor tájt szűnt meg az ilyen irányú képzés. Szeretem a lelki-szellemi-fizikai szabadságot, a természetet. Most betonba öntött városlakóként nem tudom, hogy mennyire lenne megvalósítható ez a dolog.

Ami tovább örökíthető belőle, hogy **semmilyen formában nem szeretem a megkötöttséget, a diktatúrát.**

Az a buta embereknek való, az okos emberek meg tudják a dolgokat beszélni. A színházban is fontosabbnak tartom az emberségességet, mint azt, hogy eldöntsük, kinek van igaza. Az igazság úgyis szubjektív dolog, nem nagyon létezik objektív igazság.

Szeretném azt hinni magamról, hogy többre vagyok érdemes, mint hogy mindig ugyanazt a dolgot csináljam, és hogy van valami érzésem arra, hogy embereket összehozzak.

Mivel foglalkozik a művészeti vezető?

Ez attól függ, hogy Udvarhelyen kérdezed, vagy egy normális színházban. Az udvarhelyi történet ugyanis ott kezdődik, hogy a színház alkalmazottainak száma 30, ennyien vagyunk könyvelővel és színházi kellékessel együtt, tokkal-vonóval, és 140 színházi eseményt tudtunk létrehozni a múlt évadban. Ehhez képest a szomszédos városban kétszer ennyien vannak.

A szűkös létszám miatt mindenki kétszer annyit dolgozik, mint amennyit máshol kellene. Ezért mondta Măniuțiu, hogy ez egy „nem normális” színház. Normális színházban a művészeti vezető évadtervet készít, meghatározza a műsorpolitikát, egyeztet a művészekkel, vendégművészekkel, és irányítja a színészek szakmai fejlődését, figyel az esztétikai minőségre.

Én mint művészeti vezető **nem hiszek az elitista színházzszemléletben, abban, hogy ami nem a csúcsok csúcsa, annak nincs létjogosultsága**. Ha ez így lenne, akkor minden iskolát be kellene zárni, és csak Oxford maradhatna életben. Abban hiszek, hogy az adott helyzetből a maximálisan kihozhatót ki kell hozni. A Grotowski féle „szegény színház” sem megoldás, egy-két kísérleti előadás belefér, de ha mindent ebben a stílusban kezdünk játszani, ott már kilóg a lóláb, szegényessé válik a művészi „képi világ”.

Udvarhely megérdemel egy jó színházat, és nekünk az a feladatunk, hogy ennek az alapjait megteremtsük. A nevesebb, nagyobb költségvetéssel rendelkező színházaknak már van hagyománya, több évtizede, vagy évszázada működnek.

Udvarhelyen csak a diktatúra leomlása után, a szappanoperákkal, televíziós show műsorokkal és internettel egy időben lett színház, és onnan már elég nehéz meggyőzni a közönséget, hogy színházba járjon. Hogy a színház is szórakozás, kikapcsolódás. Hogy a dráma nem feltétlenül tragédia. De ha képes valaki megnézni, hogy Monica Luisát hogyan öli meg az ikertestvére, akkor a színházi dráma befogadására is képes. A nevetés nem egyenértékű a szórakozással, létezik tartalmas szórakozás is.

Milyen lenne az ideális udvarhelyi színház?

Az ideális színház esetében nem abból kell kiindulni, hogy miről mondunk le, ha ezt-azt megvalósítunk, nem egy másik intézmény bársonyszőnyegein bukdácsolunk a próbákon, van, ahol tárolni a díszleteinket, nem rohad ránk a függöny mögötti, nem nyilvános tér, és nem szakad be alattunk a színpad. Szóval **lenne egy saját épületünk, és nem egy másik**

intézmény érdekeitől függne, hogy évek óta nem újítyák fel a színpadot.

Legalább 85 emberrel dolgoznánk a táncműhellyel együtt, lenne nagyszínpad, stúdió- és bábszínházterem, és külön bábszínház tagozat. **A fizetések pedig nem nyomorúságosak lennének, hanem ahogy például Szentgyörgyön is, egy kezdő színész keresne 2000 lej körül**. Akkor nem ahhoz kellene igazítani a próbatervet, hogy ki mikor megy reklámot alámondani, konferálni, haknizni, hogy a megélhetését biztosítsa.

Az udvarhelyi származású színészek nem mennének el innen minél messzebb, hanem kitermelődne egy helyi szakembergárda, bár az utóbbi időben egyre többen jelentkeztek, és vannak is udvarhelyi kollégáink. Mert senki sem kívánja, hogy napi nyolc órát dolgozzon, plusz otthon szöveget tanuljon és hétvégéje se legyen 700-800 lejért.

Ha ez megvalósulna, akkor lehetne akár 280-300 színházi esemény egy évben (színház, bábszínház, tánc). De annak ellenére, hogy a nézőink száma egyre csak növekszik, előadásaink száma szinte megduplázódott, **a költségvetésünk ugyanaz maradt immár több mint 8 éve.**

Úgyhogy megpróbáljuk kihozni ebből, az esztétikai minőséget is beleértve, amit tudunk, és minden tőlünk telhetőt megtenni, hogy az utánunk jövő generációnak egy egyre jobb színházat hagyjunk hátra. Ez utóbbi nem csak pénz, hanem viszonyulás, attitűd kérdése is.

A legjobb barátod és a legfőbb ellenséged?

A legjobb barátom a szintén kézdivásárhelyi származású, Brassóban élő képzőművész **Vetró Bodoni Sebestyén András**

, és annak ellenére, hogy felnőttkorban jobban megválogatja az ember, kikkel kerül közelebbi kapcsolatba, vannak jó barátaim Udvarhelyen is. Az ellenségről pedig csak azt tudom mondani, hogy

sokkal többen nem szeretnek engem, mint ahány embert nem szeretek én

. Hiszen mindig annak van több haragosa, aki megmondja, nem pedig annak, akinek megmondják.

Azt szoktam mondani, hogy nem barátkozni jöttünk Udvarhelyre, hanem színházat csinálni.

Szigorú főnök vagy?

Nem tartom magam annak, és ilyen bérezés mellett nem is lehetek az. **Az a félelmem, hogy az a néhány fanatikus ember, aki a vállán viszi a színházat, egyszer csak feladja, és akkor minden omlik, amit eddig felépítettünk**

. Hiszem, hogy mindent meg lehet beszélni, és a lehetőségekhez képest a legjobb döntést meghozni.

Az előbbi, barátokra, ellenségekre vonatkozó kérdésemben nem feltétlenül konkrét személyekre gondoltam, hanem jelenségekre, fogalmakra. Mint például a pénz, amit elég sokat emlegettél.

A jelenségek mögött is emberek állnak, ha azt mondom, hogy kevés a pénz, a mögött is végső soron csak egy ember áll, aki eldönti, hogy mennyi legyen.

Színész vagy rendező szeretsz inkább lenni, és mire tanított meg az, hogy a másik oldalról is látod a szakmát?

Mindig az szeretek lenni, amit épp akkor csinálok. **A színész-rendezők gyakran abból indulnak ki, hogy ők hogyan építenének fel egy szerepet**

, a saját színészi tudásukra alapoznak, és ennek megfelelőek az elvárásaik is.

A csak rendezőként dolgozó rendezők sokkal bátrabbak

, nem azt nézik, hogy ők hogyan tudnak megvalósítani valamit, hanem van egy elképzelésük, és azt igyekeznek elérni a színészek irányítása által.

Egy színésznek nem kell feltétlenül egységében látnia az előadást, nem kell feltétlenül tisztában lennie a többiek munkájával, ez a rendező dolga. A színész-rendezők esetében mégis gyakrabban előfordul, hogy a színészként az egészet integráltan látják és a színészi alakítások sokkal kimunkáltabbak, az előadások egységesebbek.

Én mindent egy tanulási folyamatként fogok fel, és **nem azt nézem, hogy szeretem-e, amit épp csinálok, hanem, hogy mit tanulhatok belőle**

, meddig jutottam el a szereplő, az előadás megformálásában. A színházat belső derű, szenvedély és egyfajta fanatizmus nélkül nem lehet csinálni. Talán a fanatizmus az, ami, nemcsak a színház esetében, hanem minden területen tiszteletet vált ki az emberekből. Annak

a felismerése, hogy ők talán nem tudnák ekkora átéléssel csinálni.

Biztosan van kedvenc alakításod, kedvenc rendezésed. Melyek ezek és miért?

Több is, de színészet terén az operettből, az Udvarhelyen játszott *Viktóriából* tanultam meg egy nagyon fontos dolgot. Az operettben van az úgynevezett bonviván, hősszerelmes típus, aki annyira sablonos, hogy senki sem szereti eljátszani. Színházi berkekben csak „májbjajos” szerepnek nevezik.

Ez azért van, mert **aki szerelmes, az kívülről nagyon nevetséges, de ha benne van, akkor beledöglik**. Nem értettem, hogy egy ilyen letisztult műfajban, mint az operett, hogyan alakulhatott ki ez a semmitmondó figura, és arra jöttem rá, hogy az idők során az alakítói túl sokat bíztak a zenére, és túl keveset a megformálására. Nincs mögötte tartalom. Aki ebbe a szerepbe kerül, gyakran elveszíti a férfiasságát, szerepének többirányúságát.

A férfias erőnek, a férfi problémájának kell megjelennie ahhoz, hogy a bonviván figurája tartalommal teljen fel.

A másik dolog, hogy **nem kell megijedni attól, hogy nem lesz idő arra, amit elképzeltünk.** Ahogy zajlik a próbafolyamat, egyre több mindenre jut idő. Az első időszak eltelik a szövegtanulással, de amint egyre több „dologot megtalálunk” a szerepben, egyre több kísérletezésre, finomításra is marad idő, egyre több lehetőség nyílik meg az illető szerep, előadás árnyalására.

A harmadik dolog, hogy **nem szabad megúszásra játszani.** Az idő akkor is eltelik, ha csak felületesen dolgozzuk ki a figurát. Akkor már érdekesebb újszerű tartalommal feltölteni az alakítást, megélni és újraélni a pillanatot, elkerülni a rutint és teljes jelenléttel részt venni az előadásban.

Tény, hogy ez sok

lemondással és magányossággal jár

.

A rendezéseim általában két típusúak. Az egyik fajtában a lelkemmel, a másikban az agyammal dolgozom. **Federico García Lorca** alkotása, a *Yerma* volt az egyik ilyen emlékezetesebb darab, amelyben a lelkemet használtam, a másik pedig

Ibsen

től a

Légvár

, amit a szatmári társulattal hoztunk létre. A

Fösvényben

pedig nem volt, mit lelkezni, ott egyértelműen az agyamat kellett használni, azt is nagyon élveztem.

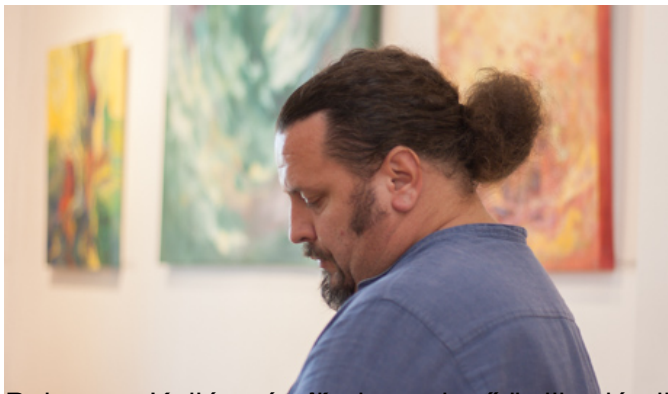
Szerinted merre tart az udvarhelyi színház a világban zajló folyamatokhoz, tendenciákhoz képest?

Világszinten megfigyelhető, hogy **a színházi életben a szerző- és műközpontúság kezd átfordulni rendező centrikusságba**

. Vannak híres rendezők,

akik eredeti látásmóddal közelítik meg, találják a szövegeket.

Mi nem tudjuk őket meghívni. Egyikük például **Robert Wilson**, aki nemrég Krajován rendezett, de mi engedhetjük meg magunknak, nem csak a pénz, hanem az infrastrukturális körülmények miatt sem, hogy meghívjuk.

Milyen az ideális néző?

Az, aki felkészülten jön a színházba, akár még a szöveget vagy egyéb előzményeket is ismer, de főleg analitikusan közelít az előadáshoz. Vagyis ha nem is érti, mielőtt ítélné, megpróbálja megérteni azt. A nézőkre nem panaszkodhatom, a visszajelzések alapján sokan szeretnek. Az esetleges rosszindulattal és emberi butasággal meg nem tudok, nincs mit kezdeni.

Ha nézőként az idei évadból csak egy előadást nézhetnél meg, melyik lenne az?

Az ideális néző minden előadást megnéz. A szeptember 24-én bemutatásra kerülő *Cókmók avagy a morgolódo szekrénymanó*

c. bábelőadást azért, mert a frissen indult „bábtagozat” első előadása.

Nagy Regina

rendezi, három szereplő játszik benne, és már elkezdődtek a próbafolyamatok.

Az iduri szörnyet október 8-án láthatja először, ez is gyerekelőadás. Felújítjuk az eredetileg erre az évadra tervezett *Rendes feltámadást*, és reményeink szerint szeptember 20-án, **Tamási**

Áron

születésnapján Farkaslakán szabadtéri előadáson lesz látható. Műsoron lesz az *Oidipusz*

, amellyel részt veszünk az Interetnikai Színházi Fesztiválon, Csíkszeredában. A

Mihai Măniuțiu

rendezte

Szebb az élet a halál után

előadás október közepére várható.

December közepén pedig a *Plazma 3, avagy A csodálatos vadállatok* felolvasószínházi előadást nézhetjük meg

T

óth Árpád

rendezésében.

Gogol

kedvelői a

Háztűznéző

miatt jöhetnek színházba,

Füst Milán

legjobb drámáját, a

Boldogtalanok

at se hagyják ki. Akik nem kedvelik a sört, azok is megnézhetik a S.Ö.R-t, azaz a

Shakespeare Összes Röviden

t, mely a következő évad végén kerül színpadra

Barabás Árpád

rendezésében.

A színész, és minden művész, kicsit belehal minden alkotásába, hogy aztán újjászülessen. A lehető legváltozatosabb emberi drámákat éli át, gyakran sűrítve, és kiélezve. Hogy lehet ezt ép ésszel kibírni? Neked milyen stratégiád vannak erre?

Ezt terápiaként kezelem. Mert fel lehet fogni úgy is, hogy elfogysz az előadások alatt, és úgy is, hogy gyógyulsz. Színészként lehetőséged van többféle módon levezetni a feszültséget, olyan dolgokat mondhatsz ki és csinálhatsz, amelyek gyógyító, vagy revelációs hatással bírnak. Az életben nem lehetsz büntetlenül csaló, a színpadon azonban igen.

Az biztos, hogy idő kell ahhoz, hogy az ember egy-egy előadás után feltöltődjön. A 15. Othellótól már nem lehet meghalni, ha zsinórban játsszák. Vannak olyan előadások, amelyekből könnyebben felállok, és vannak olyanok, amelyektől nagyon elfáradok.

Előfordul, hogy elmarad a tapsrend, mert az előadás végén jobb csendben maradni, és ezt a csendet hazavinni. Sokszor csak a nézők miatt jönnek elő a színészek meghajolni, mert annyira elfáradnak, az előadás sem igényelné, de tiszteletlenségnek tűnne a közönséggel szemben. A legjobb példa *A dzsungel könyve*, melyben Balut játszottam. Balu meghal az első felvonásban, és nekem el kellett mennem, hogy elérjem a vonatot, így nem lehettem ott a tapsnál. Bolda lányom barátnője virágot hozott a színpadra, az egyiket odaadta a feleségemnek, Edinának, és **rémülten ment vissza a szüleihez azzal a kérdéssel, hogy Bolda apukája tényleg meghalt** ? Telefonon is kellett már beszélnem gyerekekkel, hogy elhiggye, élek.

Nyilván ez a gyerekekre érvényes, a felnőttek nem gondolják, hogy a színész fogyókellék, de tiszteletlenségnek érezhetik, ha nem megyünk ki meghajolni.

Csurulya Csongor

Kézdivásárhelyen született 1974. szeptember 16-án. A békéscsabai Fiatal Színházművészetért Alapítványi Színiiskola elvégzése után 4 évig, az éppen akkor alakuló Tomcsa Sándor Színház színésze, majd a marosvásárhelyi színművészeti egyetem rendezőszakán tanult. 2007. augusztus 1-től a Tomcsa Sándor Színház művészeti vezetője. Felesége **Csurulyáné Vidovenyecz Edina** szintén színésznő. Egy kislánya van, a 7 éves **Bolda**.